

ВПЛИВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

У сучасних умовах європейської інтеграції України особливого значення набуває модернізація законодавства у сфері звернень громадян та юридичних осіб. Право на звернення виступає базовим механізмом взаємодії особи з органами публічної влади та важливим інструментом реалізації й захисту прав і законних інтересів. Його ефективність безпосередньо залежить від рівня інституційної спроможності адміністрації, якості процедурних гарантій та ступеня відкритості владних рішень.

Європейський Союз сформував розвинену систему стандартів належного адміністрування, що базується на принципах верховенства права, правової визначеності, прозорості та підзвітності публічної влади. У процесі адаптації національного законодавства до права ЄС ці принципи поступово імплементуються в українську правову систему. Важливим кроком у цьому напрямі стало ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» [1], який заклав нормативну основу для уніфікації адміністративних процедур та впровадження людиноорієнтованої моделі публічного управління.

Водночас подальший розвиток інституту адміністративної процедури передбачає її поступове розширення, яке охоплює не лише ухвалення індивідуальних адміністративних актів, а й інші форми діяльності публічної адміністрації, зокрема нормотворчу діяльність та пошук оптимальних управлінських рішень у публічно-приватних відносинах. Такі трансформаційні процеси адміністративної процедури в доктрині

адміністративного права описуються як її еволюційні фази, що розкриваються у працях Дж. Барнса [2].

Європейський Союз (надалі – ЄС) у свою чергу сформував систему загальних стандартів адміністративного права, які ґрунтуються на принципах верховенства права, правової визначеності, прозорості та підзвітності публічної влади. Зазначені принципи закріплюються як у первинному та вторинному праві ЄС, так і в практиці Суду ЄС, де вони набули статусу загальних принципів права ЄС, обов'язкових для застосування в діяльності інституцій Союзу та держав-членів. Значна частина цих принципів має міжінституційний характер і формує основу європейських стандартів належного адміністрування, що визнаються Судом ЄС як такі, що підлягають безпосередньому застосуванню [3, с. 71].

Ключовим елементом європейського впливу є закріплення стандарту належного адміністрування, який охоплює право бути вислуханим, доступ до матеріалів справи, обов'язок мотивування рішень та розгляд звернень у розумні строки. У національному контексті ці вимоги поступово трансформуються у системні процедурні гарантії, спрямовані на підвищення якості адміністративного розгляду та захисту прав заявників.

Важливою складовою є також впровадження європейських підходів до цифровізації адміністративних процедур. Електронні сервіси подання звернень, петицій та взаємодії з органами влади підвищують доступність адміністративних послуг і зменшують часові та організаційні витрати. Водночас це актуалізує необхідність посилення гарантій захисту персональних даних, інформаційної безпеки та забезпечення рівного доступу до адміністративних процедур для всіх категорій заявників.

Окремий вимір європейського впливу стосується розширення кола суб'єктів права на звернення. У сучасній адміністративній практиці воно охоплює не лише фізичних осіб, а й юридичних осіб публічного та приватного права, включаючи суб'єктів господарювання та інститути

громадянського суспільства. Це сприяє формуванню більш збалансованої моделі взаємодії держави, бізнесу та суспільства на засадах партнерства.

Разом із тим імплементація європейських стандартів супроводжується низкою викликів. Серед них - збереження формалізованого підходу до розгляду звернень, нерівномірність адміністративної практики та недостатня ефективність механізмів адміністративного оскарження. У цих умовах суттєву роль відіграє судова практика, яка поступово виконує функцію стандартизації адміністративних процедур і забезпечення єдності правозастосування.

Подальший розвиток європейського впливу виявляється у трансформації самої логіки адміністративної діяльності - від реактивної моделі розгляду звернень до превентивної. Йдеться про створення таких умов управління, за яких потреба у зверненні зменшується завдяки якісним первинним адміністративним рішенням, доступній інформації та ефективним консультаційним механізмам.

Важливе значення має також закріплення принципу пропорційності, який забезпечує баланс між публічним інтересом і правами особи. У сфері звернень це означає недопущення надмірних процедурних бар'єрів, які можуть ускладнювати доступ до адміністративного захисту або створювати непропорційний адміністративний тягар для заявника.

Не менш суттєвим є посилення принципу участі особи в адміністративному провадженні. Європейські стандарти передбачають реальну можливість впливу заявника на хід розгляду справи, що включає право бути вислуханим, подавати додаткові матеріали та отримувати вичерпне обґрунтування прийнятого рішення. Це підвищує якість адміністративних рішень і зміцнює їх легітимність.

Ефективна імплементація європейських підходів потребує не лише нормативних змін, а й належного інституційного забезпечення. Важливими чинниками є розвиток адміністративної культури, професійна підготовка

посадових осіб, удосконалення механізмів адміністративного та судового контролю, а також системний моніторинг практики розгляду звернень.

Отже, вплив права ЄС на законодавство України у сфері звернень громадян та юридичних осіб має комплексний характер і виходить за межі простого нормативного запозичення. Воно формує нову парадигму публічного адміністрування, засновану на принципах відкритості, пропорційності, участі особи та сервісної орієнтації держави, що є ключовою умовою подальшої євроінтеграції України.

Список літератури

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

2. Barnes J. Three generations of administrative procedures. In Comparative Administrative Law Cheltenham. S. Rose-Ackerman, P. L. Lindseth, B. Emerson (Eds.). Northampton: Edward Elgar Publishing, 2017. P. 300-318.

3. Бойко І. В., Соловйова О. М. Принципи адміністративної процедури як маркери її змісту. 2021. С.71-92 DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-033-9-5> URL:

https://www.researchgate.net/publication/350689682_Principi_administrativnoi_proceduri_ak_markeri_ii_zmistu.